

104246

Slik opphører en de facto krigstilstand

Av John Sand

I flere sammenhenger har jeg sett at personer - uten den minste innsikt i krigens folkerett - har påstått at krigstilstanden mellom Norge og Tyskland besto i hele okkupasjonstiden fordi det ikke ble sluttet noen fredsavtale mellom de to land. Dersom disse personers teori hadde vært holdbar måtte krigstilstanden fremdeles bestå, da noen fredavtale pr. dato ikke er inngått.

I det følgende skal jeg utførlig dokumentere at en de facto krigstilstand meget vel kan opphøre selv om det ikke blir inngått en fredsavtale.

I sin bok "Folkerett" uttaler professor dr. jur. Frede Castberg: "Krigen kan også opphøre ved at den rent faktisk ebber ut, i det fiendtlighetene innstilles. At det da ikke blir sluttet en fredstraktat kan ganske visst ikke betraktes som normalt, men det kan ikke medføre at krigstilstanden ansees for å vedvare ubegrenset, uansett den faktiske situasjon."

Den anerkjente finske folkerettslærde professor dr. Eric Castren skriver i The present Law of War and Neutrality under avsnittet "End of War": "A war may be ended in three different ways: through subjugation, simple cessation of hostilities, or the conclusion of a peace treaty."

Professor dr. Ricard Kleen kommer i sin avhandling "Kodificerad ordbok i krigets lägar" inn på det her berørte spørsmål. Side 583 uttaler dr. Kleen at det kan inntre en tilstand "som er identisk med fredstilstand emedan faktisk intet krig bedrifves. Redan den omständighet, att således lägen kunna uppstå, i hvilka världen måste gilla det tillvägagående hvarigenom den ena parten omöjliggör fredsfördraget och orsakar inträdande af ett uteslutande faktisk/fredstilstand, är grund nog för den positiva folkrätten att bland de erkända och giltiga formerna för ett krigs avslutande upptaga äfven den blott faktiska som utesutar all konvention."

Under avsnittet "Die Beendigung des Kriegszustandes" skriver professor dr. Franz von Liszt i "Völkerrecht" side 213: "Die Beendigung erfolgt a) formlos durch Einstellung der Feindseligkeiten von beiden Seiten ..."

Ble så fiendtlighetene mellom Norge og Tyskland innstillet? Den militære Undersøkelseskommisjon besvarer spørsmålet med ja. "Fiendtlighetene opphørte søndag 9/6 1940 kl. 24.00" heter det i kommisjonens rapport side 162. Se også krigshistorikeren oberst O.H. Munthe-Kaas i Morgenbladet 5/9 1970: "Etter 62 dagers krigstilstand ble fiendtlighetene bragt til opphør ..." Jfr. videre general Ruges telegram av 8. juni 1940 til den norske sendemann i Stockholm: "Konge og regjering har gitt meg ordre om å instille fiendtlighetene." I "Søkelys på 1940" gir statsstipendiat Sverre Hartmann følgende kommentar til Ruges telegram: "Formuleringen av henvendelsen fra Ruge er utvedydig. Dermed bør man kunne fastslå at den faktiske krigstilstand ble opphevet i og med den ensidige norske meddelelse til fienden

II

via nøytral tredje makt, og at denne opphevelse av den faktiske krigstilstand i forpliktende former ble låst fast for den annen verdenskrigs varighet gjennom Trondheimsavtaelns hovedbestemmelse, dens paragraf 1"

Som eksempler på at krigstilstand er opphørt uten fredsavtale, men bare ved at fiendtlighetene er blitt innstillet nevner jeg : krigen mellom Sverige og Polen 1716, mellom Frankrike og Spania 1720, Mellom Russland og Persia 1801, mellom Spania og Chile 1866, mellom Kina og Tyskland etter første verdenskrig og mellom Peru og Kolumbia i 1933.

Også andre forhold enn de her berørte kan bringe en krigstilstand til opphør, uten fredavtale. Således opphørte krigstilstanden mellom Norge og Sverige i 1814 den 4/11 1814, da Kong Karl XIII av Sverige ble valgt til Norges konge. Formell fredsavtale kom først i stand ved riksakten 6. august 1815. Om riksakten uttaler Erik Colban i sin doktoravhandling "Stortinget og utenrikspolitikken, side 116 : "Ved siden av at den var en unionstraktat, var den derfor også en fredstraktat, selv om freden inntrådte før traktaten ble til." På samme side skriver dr. Colban at man "godt kan bringe krigstilstanden til opphør tidligere" selv om man har til hensikt å inngå en fredsavtale.

For de som måtte føle behov for yterligere dokumentasjon kan jeg henvise til Phillipson : "Termination of War and Treaties of Peace" og Bentivoglio : "La Debellatio nel ~~xxxxxxx~~ diritti internazionale" (Pavia 1948)

Kjære Knut

Endelig fikk jeg ferdig ovenstående. Det ligger atskillig gjennomgang av litteratur bak dette.

Samtalen med Støre var interresant - han kan vel bli et nyttig bekjentskap.

I dag må jeg få i posten en rekke kopier som Fjortoft har bedt om, derfor bare disse få linjer i dag.

Hilsen

John